

Homiliario
Evangelico

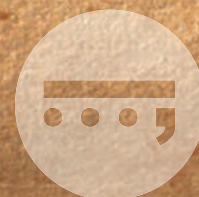
DE DE
Trento Trento
3 1

GUIA DE LECTURA 2012

BIBLIOTECA CENTRAL
XAVIER AMORÓS
REUS

Carrer de l'Escorxador, 1
43201 REUS
Tel. 010/901 112 113
bcr@reus.cat
www.reus.cat

passa ad suum

X^{VI}
VII
VIII
IX

Fons de reserva

FONS DE RESERVA

El fons històric de la Biblioteca Central Xavier Amorós de Reus està format per llibres del segle XVI, XVII, XVIII i XIX.

Aquesta col·lecció bibliogràfica es va iniciar a l'antiga biblioteca municipal creada el 1867 pel llavors recent nomenat bibliotecari Andreu de Bofarull, que va sumar aquest càrrec al que ja tenia com a arxiver municipal.

Al principi, la biblioteca no va estar oberta al públic, perquè encara que les compres de llibres havien començat pocs anys enrere, el fons que es posseïa no era suficient per oferir un bon servei. L'Ajuntament va assignar una quantitat anual de diners destinada a la compra de llibres però l'increment del fons bibliogràfic només es va fer palès amb la recepció d'algunes donacions particulars. Entre les primeres podem destacar les aportacions de Josep Sardà i Caylà, de Joan Ramon Blay i Bosch, de Lucía Amigó -vídua de Verdagué- o la de Manuel de Bofarull, de la qual fins i tot se'n va fer ressó al Diari de Reus del 7 de novembre de 1875.

Amb més de set-cents volums i de l'adequació d'un espai a l'Ajuntament on es van ubicar aquestes col·leccions, el 29 de juny de 1876 la biblioteca es va obrir al públic. Ben aviat aquest espai quedà petit, ja que les donacions d'altres biblioteques particulars van continuar arribant i, així, es van anar incorporant a la col·lecció els llibres de mossèn Gregori Folch i

Sardà o els del Dr. Pere de Barberà, de medicina i cirurgia, que procedien de la biblioteca de seu germà -el Dr. Ricard de Barberà- mort poc temps abans.

La majoria d'aquests llegats són donacions fetes *post mortem* i alguns, fins i tot, per disposició testamentària com la que va realitzar Josep Sardà i Caylà que determinava als seus marmessors com havien d'obrar amb els seus béns, entre ells, el destí dels seus llibres "*a escepción de la librería que podrá reservarse en lugar oportuno para condonarla para la biblioteca que según tengo entendido trata el Ayuntamiento de establecer en esta ciudad*".

Per qualsevol amant dels llibres sempre ha estat una preocupació el fet de saber què se'n farà d'ells quan ell mori i, de fet, aquells primers bibliòfils no van ser-ne una excepció. Totes aquelles obres que aquests col·leccionistes havien anat agrupant pacientment en el decurs de la seva vida amb tant d'afany, amor però també diners havien d'anar a parar a una institució que conservés i preservés el seu llegat bibliogràfic.

Afortunadament, la biblioteca va suposar una bona opció i les iniciatives particulars d'aquells col·leccionistes han fet que, avui en dia, llurs col·leccions passin a ser un bé públic i patrimonial. De la mateixa manera que moltes aportacions particulars d'obres d'art han conformat un paisatge patrimonial en els museus del nostre país, les

col·leccions privades de llibres han fet possible la salvaguarda de la nostra riquesa bibliogràfica.

En aquesta guia es mostren cinc d'aquestes obres, veritables tresors bibliogràfics, que destaquen en aspectes tan variats com poden ser l'antiguitat, el contingut, la presentació, els gravats que contenen o l'èxit editorial que van tenir. Escollir-les no ha estat fàcil a causa de la qualitat de moltes de les obres que formen el fons de reserva de la biblioteca. La selecció està fonamentada en el fet que a través d'aquestes obres podrem realitzar un breu passeig per la història del llibre. No cal dir que aquestes petites joies bibliogràfiques són alhora contenidors de luxe de la nostra història.

VN PASSEIG BIBLIOGRÀFIC PER LA HISTÒRIA

A finals del segle XV la reproducció de materials escrits va començar a desplaçar-se des del pupitre del copista fins al taller de l'impressor. Aquest canvi va revolucionar totes les formes de coneixement, de pensament i de percepció entre les elits lletrades.

“De les invencions caldria advertir la seva força, les seves conseqüències i els seus efectes, els quals mai han de ser tan memorables com ho són en aquestes tres invencions que no van conèixer els antics, a saber, la impremta, la pólvora i la brúixola. Perquè aquestes tres han canviat l'aparença i l'estat del món sencer”.

FRANCIS BACON, *Novum Organum*, Aforisme 129

No és fàcil precisar el que realment va passar en el taller de Gutenberg a Magúncia al voltant de 1450, com tampoc és l'objecte d'aquestes línies desvetllar el veritable origen de l'invent,

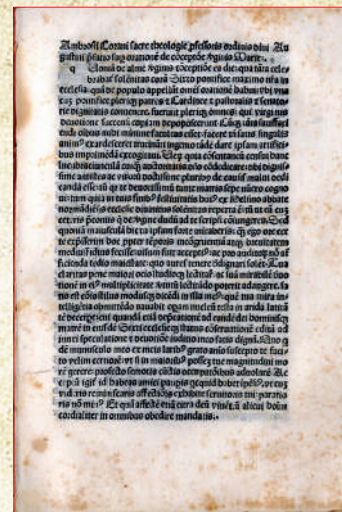
encara que actualment s'estigui investigant. El que sí que es pot assegurar és que la cerca de la perfecció a l'hora d'imprimir podria ser la causa de la implantació de tipus mòbils en les premses europees, ja que des del segle XV es podien trobar establiments tipogràfics en qualsevol municipi important.

Amb l'arribada de la impremta, van néixer els incunables -del llatí *incunabula*, 'en bolquers', per al·lusió a l'estat inicial de la impremta-, una sèrie de llibres produïts entre la data de la invenció de la impremta -al voltant de 1450- i l'any 1500. És el moment de parlar d'un canvi bàsic en la manufactura del llibre i d'una revolució dels mitjans de difusió i comunicació, és a dir, del pas de l'escriptura manual a l'impremta.

Els incunables es distingeixen per unes característiques generals amb petites variacions que no els fan perdre aquesta consideració. No tenen portada, no presenten lletres capitulars, hi ha carència de divisions en el text, no contenen peu d'impremta, els marges són molt generosos i el paper és gruixut i defectuós.

SAMUEL, Marochitanus
Epístola contra judaeorum errores.
Romae: s.n., 1480

Més de vint incunables formen part de la col·lecció del fons de reserva de la Biblioteca; uns exemplars que representen sobretot la im-

premta italiana i en menor mesura, la de Barcelona i la d'Espanya.

La major part dels llibres del fons de reserva són els impresos. Són llibres dels segles XVI, XVII, XVIII fins l'any 1820 amb una presència important de la impremta europea, especialment, l'espanyola, la italiana, la francesa, la flamenca i l'alemanya.

El primer llibre imprès a Catalunya va veure la llum a Barcelona a finals del segle XV -concretament el 1475- i el primer llibre en català, *Obres o trobes en lahors de la Verge Maria*, de l'impressor Lambert Palmart, ho va fer a la ciutat de València l'any 1474.

La producció de llibres va créixer a un ritme regular durant els primers cent anys de la impremta i el tema religiós destacà sobre la resta -un 45% durant el segle XVI-, en especial la Bíblia que tingué nombroses edicions, encara que durant el XVII en va decaure notablement la producció a causa de la prohibició de llegir-la en llengües vernacles.

La censura, tant en l'aspecte religiós com en el civil, no només continuà en aquest període sinó que es va tornar més cruel i restrictiva. A Espanya, des del 1478, el Tribunal de la Inquisició determinava els llibres que havien de ser impresos. També, durant aquest període el llibre va assolir nivells de perfecció bibliològica difícilment aconseguits en temps posteriors. Apareixen els primers

gravats amb categoria d'art bibliogràfic, xilografies que van evolucionar de la fusta al metall. La paraula impresa començà a conviure amb la imatge impresa i en el si de la república del coneixement va començar a estar cada vegada més de moda el vell proverbi xinès "Una imatge val més que mil paraules". Al segle XVII la xilografia deixà el seu lloc a la calcografia i es va imposar el gravat en metall -amb suport de coure o acer-. Una mostra d'aquesta tècnica la trobem en alguns llibres del fons de reserva de la Biblioteca Central Xavier Amorós i entre ells es pot destacar:

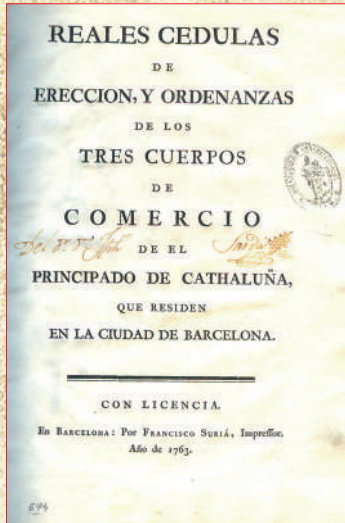
ESGLÉSIA CATÒLICA

Missale cisterciense juxta novissimam romani recogniti correctionem auctoritate reverendissimi domini D. abbatis generalis editum.
Parisiis: Fredericus Leonard, 1679

Les enquadernacions catalanes dels llibres també seguien els moviments estètics i culturals europeus. Per exemple, les *Reales cédulas de erección y ordenanzas de los tres cuerpos de comercio de el principado de Cathaluña que residen en la ciudad de Barcelona* (1763), que conté les *Ordenanzas gubernativas de los Tres Cuerpos de Comercio* -aprovades per la cèdula reial el 24 de febrer de 1763- i que van suposar dins de la història del comerç i la jurisdicció mercantil catalana la culminació de la reorganització de les noves institucions que haurien de regular el comerç català.

Reales cédulas de erección y ordenanzas de los tres cuerpos de comercio de el Principado de Cathaluña que residen en la ciudad de Barcelona.
Barcelona: Francisco Suriá ..., 1763.

El llibre segueix l'estil neoclàssic, un model cultural que es va instal·lar a Europa entre els anys 1780 i 1820. Aquest moviment, en el cas de l'enquadrernació reprèn la senzillesa dels clàssics, és a dir, la tradició grega i la romana.

La simplicitat i la manca d'ornamentació en l'enquadrernació de l'obra emfatitzen les qualitats purament conceptuals del llibre com són, la utilitat i la funcionalitat. Lliure d'ornaments innecessaris que puguin distreure l'atenció i amb un disseny racional, el llibre es presenta com un objecte d'ús i de consulta.

La nova estètica es basa en l'harmonia i la claredat de les seves formes, que no es limita a la part exterior del llibre sinó que a l'interior hi domina la imposició i la plantilla de la tipografia.

En les *Reales cédulas* hi destaca la seva magnífica tipografia a causa de la notable pulcritud i perfecció. Tot i que la seva autoria no està oficialment atribuïda, podem assegurar que Eudald Pradell n'és el seu artífex. Aquest artesà és considerat com un dels millors tipògrafs, tant de l'Estat espanyol com a nivell europeu. Nascut a Ripoll, se sap que va treballar per Jaume Surià en l'època que es va imprimir les *Reales cédulas* al seu taller. Això va succeir pels voltants del

1763, abans que Pradell marxés a Madrid, on es va establir i on va treballar, a petició del rei fins al final dels seus dies.

Entre els molts llibres produïts al llarg del segle XVIII i localitzats en les llibreries particulars que han arribat a la Biblioteca, no sempre és fàcil separar els que són representatius d'una cultura tradicional i els que van significar alguna modernitat en el seu temps com són els exemplars de divulgació científica.

Certament, l'aparició de la impremta va permetre un major dinamisme en la vida intel·lectual científica: la possibilitat de llegir i rellegir diferents teories i autors antics diversos no només va facilitar el plantejament de nous supòsits, també va dotar de més ressò els autors i els temes que escrivien, per exemple, en la comunitat mèdica. Això no va suposar un augment de lectors sinó una multiplicació d'exemplars, com ara aquesta obra traduïda pel metge Santiago Garcia formada per sis volums.

BELL, Benjamin

Sistema de cirugía.

Madrid: en la impremta de Manuel González, 1798.

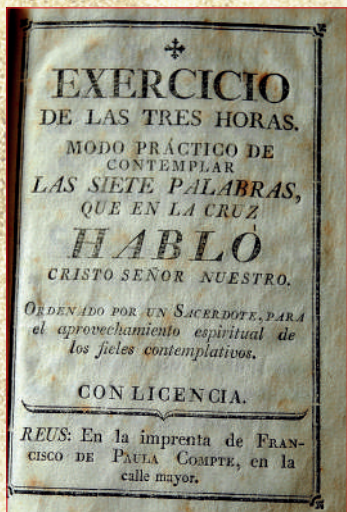
Durant el segle XIX van ser molts els impressors i editors instal·lats a Reus, però eren pocs els que tenien una producció destacable i sostinguda en el temps. Entre ells podem destacar Francesc de Paula Compte, hereu d'una nissaga

bibliografía

d'impressors que va desenvolupar la seva activitat entre 1801 i 1819. Del seu taller en van sortir estampes, goigs i llibrets d'oració.

Exercicio de las tres horas: Modo práctico de contemplar las siete palabras en la cruz habló Cristo Señor nuestro.
Reus: Francisco de Paula Compte, 18??

Les biblioteques particulars ens permeten descobrir necessitats professionals, interessos i gustos culturals, en unes ocasions comunes; en altres singulars, però sempre destinades a la possessió del llibre.

Les donacions desinteressades d'aquests reusencs i reusenques i altres que van arribar més tard, van acabar per configurar un important fons bibliogràfic a partir d'aquella petita biblioteca municipal de finals del segle XIX i que avui resta a l'empara de la Biblioteca Central Xavier Amorós de Reus.

AGUADÉ BRUIX, Enric. *Impressors i llibreters a Reus: 1720-1900.* Reus: Centre de Lectura, 1996.

ALONSO, Alonso; NICOLÁS, Cecilio [et al.]. *Historia de la edición y de la lectura en España: 1472-1914.* Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2003.

BOUZA ALVAREZ, Fernando J. *Del escribano a la biblioteca.* Madrid: Síntesis, 1997.

CHARTIER, Roger. *El orden de los libros: lectores, autores, bibliotecas en Europa entre los siglos XVI y XVIII.* Barcelona: Gedisa, 2005.

EISENSTEIN, Elizabeth. *La revolución de la imprenta en la Edad Moderna europea.* Torrejón de Ardoz: Akal, 1994.

GORT I JUANPERE, Ezequiel. *Aproximació a la història de l'Arxiu Municipal de Reus.* Reus: Publicacions de l'Arxiu Municipal, 2011.

LLANAS, Manuel. *L'edició a Catalunya: segles XV a XVII.* Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya, 2003.

L'edició a Catalunya: el segle XVIII. Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya, 2003.

L'edició a Catalunya: el segle XIX. Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya, 2004.

MARTÍNEZ DE SOUSA, José. *Pequeña historia del libro.* Gijón: Trea, 2010.

PEÑA DÍAZ, Manuel. *El laberinto de los libros: historia cultural de la Barcelona del Quinientos.* Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 1997.

RODRIGO FUENTES, Victòria; FÀBREGAS I ROIG, Josep i FERRE I TRILL, Xavier. *El llegat de Josep Sardà i Caylà a Reus.* Reus: Biblioteca Central Xavier Amorós: 2011.